

Father (Baba, Ata), Mother (Ana) ve Child (Çağa/Çelet/Çoluk-Çocuk), Infantil

Sözcüklerinin Asıl Kökeni

The True Origin of the Words

Father (Baba, Ata), Mother (Ana) and Child (Çağa/Çelet/Çoluk-Çocuk), Infant

Günümüzde Hint Avrupa dillerinde **baba** anlamında kullanılan **padar**, **father** sözcüklerinin kökeni hakkında dil bilimciler neredeyse kesin bir yargıya varırlar ve belli bir sonucu büyük çoğunlukla açıklarlar. Ne var ki ilan ettikleri sonuç geçmişte var olup olmadığı kanıtlanmamış hayali bir dil grubunun hayali ses-değeri biçimlerine bağlanmaktadır. Buna karşın bu sözcüklerin asıl kökenini Hint-Avrupa hayali kök dile bağlamaya gerek yoktur. Çünkü PIE hayali dile nazaran daha gerçekçi ve kanıtları daha eski-köklü. Erken-Türk dillerinde bu sözcüklerin aynı anlamda yakın ses biçimleri zaten bulunmaktadır.

Türk dilinde **baba** anlamında kullanılan **peder** sözcüğü, Farsça **padar** biçiminde seslendirilen aynı anlamdaki sözcükten ses değeri değişimi yaşayarak Türk diline tekrar dönmüş bir sözcüktür. Fakat bu sözcüğün asıl kökü Farsça da değildir. Bazı dil bilimciler **peder** sözcüğünün kökeni olarak "**baba**" anlamına gelen Farsça **padar** veya **pidar** sözcüğüne işaret ederler. Bunlara göre bu sözcük Avestaca ve Eski Farsça aynı anlama gelen **pitar** sözcüğünden evrilmiştir.

Sözcüğün; varsayımsal Hint Avrupa Anadilinden Sanskrit diline **pitár** biçiminde, Eski Yunancaya **patér** biçiminde, Latinceye **pater**, Almancaya **vater**, İngilizceye **father** biçiminde ve tamamında aynı anlamda geçtiği düşünülmektedir.

Hint Avrupa dil grubu dillerinde bu sözcükler önses olarak **/*p/ > /h/** ve Germence **/*p/ > /f/** ses değeri evrimleri yaşamışlardır.

İşte bunlar gibi yaygın görüşleri yazan dil bilimcilere¹ göre bu sözcük Hint Avrupa Anadilinde aynı anlama gelen ve yazılı örneği bulunmayan ***ph₂tér** (-veya- ***patér**) sözcüğünden evrilmişmiş. Yani, çoğunluk dilbilimcilere göre bu sözcüğün kökü, var olup olmadığı kanıtlanmamış olan PIE (sözde Hint Avrupa ortak kök) dilde yine varlığı kanıtlanmamış olan ***ph₂tér** (-ve/veya- ***patér**) hayali ses-değeri biçiminden evrilmiştir deniliyor.

Gerçekte bir hayali kök dil uydurarak, bu sözcüklerin o hayali dilde yine hayali ***ph₂tér** (-ve/veya- ***patér**) ses biçimlerine bağlamaya aslında hiç de gerek yoktur. Çünkü sözcük çok büyük bir olasılıkla Erken-Türk dillerinden bu dillere geçen iki sözcüğün bu dillerde bitişmiş biçiminden başka bir şey değildir. Öyle ki, PIE ***p+at+er** hayali ses-değeri yakıştırmasına hiç gerek yoktur aslında çünkü Türk dilinde **ata+er** (**ata** ve **er**) sözcükleri alan dilde bitleştirilerek önüne **/p/**, **/h/** veya **/f/** gibi sessizleri alarak bu dillerin toplama sözcüklerinden birisi haline gelmiş olmalıdır.

¹ Bakınız Nişanyansözlük <<https://www.nisanyansozluk.com/kelime/peder>>

Aynı kök sözcüğümüzü ba-/pa- sözcük kökü yapısıyla da Türkçede zaten görüyoruz ve bu sözcükten türetilen yeni sözcüklerden başka bir makalemde bahsetmişim.²

Dil bilimsel yaklaşım açısından aslında en güçlü olasılıkla, **ata** ve **er** sözcüklerini alarak onlara ön ses ekleyip bunları bir bileşik sözcük gibi kullandığı düşünülebilecek bir dile bu sözcük “**çocuğun atası olan er-kişi**” anlamında olmakla Erken Türkçe **ata** ve **er/er-i** sözcüklerinin bitleştirilmiş biçiminden evrilerek yerleşmiş olmalıdır.

Burada Erken Türk dilinden alıntılanan bu sözcüklerin geçmişte Erken Türk dilinde; “**birden çok erkekle birlikte olan kadın hamile kaldığında, çocuğun asıl babasının, o kadının birlikte olduğu birden çok kişiden o çocuğun asıl/gerçek atası olan er**” anlamında kullanılmış olması durumu, bu **ata** ve **er/er-i** sözcükleri birlikte kullanıldığında Türkçede oluşturduğu anlam içeriğinde zaten bulunmaktadır.

Batılı etimoloji sözlüklerine göre zaten Eski İngilizcede **fæder** sözcüğü “**bir çocuk yapan, en yakın erkek ata**” biçiminde tanımlanmıştır. İlaveten, Proto-Germen (*hayali ses biçimi ile*) ***fader**'dan “**herhangi bir soysal erkek ata**” açıklamasını da aynı Batılı sözlükler³ vermektedir. Üstelik Eski Saxon **fadar**, Eski Frizce **feder**, Hollanda-dilinde **vader**, Eski Norse **faðir**, Eski Yüksek Almanca **fatar**, Almanca **vater** ve Eski İrlanda dilinde **athir** biçimindeki bu sözcüğün Gotik dilinde genellikle **atta** biçiminde ifade edildiği yine aynı Batılı sözlüklerde açıkça yazılmaktadır.

Görüldüğü gibi **athir** ve **atta** biçimi Türk dilindeki **ata** sözcüğüyle en yakın ses değeri ve anlam örtüşmesi sağlayan biçimde bu dillerde bulunmaktadır. Üstelik Türk dilinde (güya çocuk ağızlarında) bu **atta**⁴ sözcüğünün zaten (*Batılıların Gotik dilde bulunduğunu belirttikleri biçimiyle, yani **atta** biçiminde olmakla*) eski zamanlardan beri kullanıldığı da bilinmektedir. Üstelik bu sözcüğün Hint Avrupa toplama dillerinden birisi olan İngilizcede en eski yazılı örneklerinden bahseden aynı Batılı kaynakların 1300'lü yıllardan başlayarak bunlara referanslar verdiği görülmektedir. Ancak bu sözcüğün 1000 yılından önce de Türk dilinde yazılı örnekleri olduğu zaten bilinmektedir. **Eski Türkçe**: [Uygurca I-IV, 1000 yılından önce] yazılmış metinlerde **ata** (*ata-sı*) sözcüğü aynı anlamda olmakla okunmuştur.⁵

İngilizcede pek çok sözcüğün sonunda **-er** sözcük ekini görüyoruz. Aslında bunların tamamı aynı anlamda veya işlevde değildir. Çünkü Türk dilinin **-er** sözcük ekinin de yine Hint Avrupa Toplama dillerine alıntılandığını düşünmemizi sağlayan sözcük örnekleri bu dillerde vardır. Örneğin hareket bildiren **-er** eki gibi Türk dilinin sözcük eklerinin Hint Avrupa Toplama dillerine geçtiğini düşünmemizi sağlayan sözcükleri bu dillerde okuyoruz fakat anlaşılıyor ki

² Bakınız “Fiç, Bohça, Bağlama, Bagaj, Poşet, Poğça, Paket, Bent, Bant, Bandaj, Bağcık, Baba Kelimelerinin Ortak Kökü Olan Kök Kelime Hakkında ve Ocak sözcüğü kökeni” başlıklı A. Ardiç makalesi;

<https://www.turkicresearch.com/files/articles/8bcf8af4-d3fd-4a7f-94d8-c88a0cd60e1a_2022%20F%C4%B1%C3%A7%C4%B1%20Boh%C3%A7a%20Ba%C4%9Flama%20Bagaj%20Po%C5%9Fet%20Po%C4%9Fa%C3%A7a%20Paket%20Bent%20Bant%20Bandaj%20s%C3%B6zlerinin%20k%C3%B6keni%20.pdf>

³ Bakınız *Etymonline Sözlükte father = atta* >

<https://www.etymonline.com/word/father?utm_source=trending_srp>

⁴ Bakınız *baba anlamındaki ata sözcüğümüz Türkçede çocuk ağızlarında zaten atta biçimindedir. Yani bu atta biçimi Gotik dildeki biçimi ile aynıdır.* <<https://www.nisanyansozluk.com/kelime/ata>>

⁵ Bakınız, *Eski Türkçe döneminde (1000 yılından önce) yazılmış metinlerde ata-sı sözcüğü okunmuştur:* <<https://www.nisanyansozluk.com/kelime/ata>>

"kişi, erkek, asker" anlamlarındaki **er** sözcüğümüz ile sözcük eki olan **er /ar** biçimi Hint Avrupa Toplama Dillerin dil bilimi insanlarının kafasını karıştırmaktadır.⁶ Çünkü her iki biçim de bu sözcük varlığı esastan toplama olan bu dillere alıntılanmıştır.

Araştırmacı dil bilimci ve tarihçi Arif Cengiz Erman "Midas Yazıtı" başlıklı (*facebook sayfasında yayınladığı makalesinde, Eskişehir'e 80 km uzaklıkta olan Han ilçesinin Yazılıkaya köyünde bulunan*) Midas Anıtı adı verilmiş tarihi eser üzerinde bulunan yazıt için yaptığı okumadan bahsederken, **baba** sözcüğünün Etrüskçe "**papa**", "**ata**" / "**ate**" biçimlerinde yazıldığına da işaret etmiştir.

Üstelik **ata** sözcüğünün Sümer yazıtlarında da okunduğu bilinmektedir.

Türk dilinin muhtelif ağızlarında "**cariye, kız-kardeş, hala**" gibi anlamlara da gelen **eme**⁷ sözcüğü **emzik, emcek, emdirmek, emik, emikdeş, emişmek, emmek** sözcükleri ile kökteştir. Aynı kökten olmakla, pek çok dil bilimcinin de işaret ettiği gibi (güya çocuk dilinde) "**emme / emilen şey**" anlamında olmakla **meme** (emmek) sözcüğü yine Eski Türk dilinde de "**kadın göğsü**" anlamında görülmektedir⁸ ve bu sözcük Latince de *mamma* (memeli, memiş sözcükleri gibi aynı kök anlamdaki) biçimiyle bulunmaktadır.

Üstelik Orta Türkçe döneminde Kıpçak ve Oğuz lehçelerinde olmakla **mama** biçimindeki sözcük "**anne**" anlamında (ve bazı ağızlarda da "yaşlı kadın" anlamında) bulunmaktadır. Bu sözcük de yine **ma-ma** "**emme, emilen şey**" anlamında olmakla çocuk dilinden türetilmiştir diye düşünülmektedir.⁹

Türk dilinde birlikte kullanıldığında "**süt veren**" ve/veya "**emziren kimse**" anlamlarına gelen **em + eder** veya **eme + ede-er** (**eme eder / emzirir-kimse / emziren-kişi**), anlamlarındaki iki sözcük alan dilde bitleştirilerek (mesela İngilizcede *anne* anlamındaki) *mother* (n.) sözcüğünde görülmektedir. Bu sözcük Eski İngilizce **modor**'dan, Eski Sakson **modar**, Eski Frizce **moder**, Eski İskandinav **moðir**, Danimarka **moder**, Hollandalı **moeder** (dikkat ettiyseniz burada sözcük bitişeni doğrudan doğruya **+eder** biçimindedir), Eski Yüksek Almanca **muoter**, Almanca **mutter**, Proto-Germen dilde yazılı örneği olmadığı için varsayımsal/hayali ***mōdēr** biçiminden, PIE hayali ses biçimi ***mater-** "anne/mama" (*Latince māter, Eski İrlandaca mathir, Litvanca motė, Sanskritçe matar-, Yunanca mētēr, Eski Kilise Slavcası mati'nin kaynağı*), yine Batılı dil bilimciler tarafından çoğunlukla "bebek konuşması biçiminde ***mā-**" ile bağlantılı görülmektedir.¹⁰

⁶ Not: Burada konu başlığından uzaklaşmamak adına detayları ile bu konudaki örneklere ayrıntılı biçimde değinmeyecektir. Fakat bir örnek oluşturması açısından Batılı dil bilimciler Eski İngilizce *weder* Proto-Germen * *wedra-* "rüzgâr, hava/üfler"den "hava, gökyüzü; meltem, fırtına gibi anlamlarda olmakla *wedher* sözcüğünün sonundaki **er** hecesi ile *father* ve *mother* sonundaki **-er** hecesini aynı biçimde değerlendirmektelerdir. Aslında bunlardan birisi Türkçenin **er** sözcüğünden diğeri **-er** sözcük ekinden bu dillere geçmiş olmalıdır. *Wedher* sözcüğü kökü muhtemelen üfleme veya rüzgaar sesi yansıma biçimiyle (wooo- wue- gibi rüzgar sesinden ağızlarda yansıma kökten) oluşmuş bir (*wue+eder) sözcük olmalıdır.

⁷ Bakınız Sözcce-Sözlük; EME <<https://sozce.com/nedir/111477-eme>>

⁸ Bakınız Nişanyansözlük MEME <<https://www.nisanyansozluk.com/kelime/meme>>

⁹ Bakınız Nişanyansözlük MAMA <<https://www.nisanyansozluk.com/kelime/mama>>

¹⁰ Bakınız Etymonline sözlükte MOTHER <https://www.etymonline.com/word/mother#etymonline_v_18411>

Gerçekte ise bu sözcük Eski Türkçe **em-** 'em-mek' fiili kökteşidir. Sözcük **em-di** biçiminde Eski Türkçe döneminde olmakla M. Kaşgarî tarafından yazılmış, Divan-i Lugati't-Türk sözlüğünde 1073 yılı elyazmasında geçmektedir.

Aynı etimoloji sözlüklerinden gördüğümüz kadarıyla, burada bazı Batılı dil bilimciler **mother** sözcüğündeki hayali ***-ter / *-ther** sözcük ekinin bir akrabalık terimi ifadesi olduğunu ileri sürerek bu ekin ***-ter-** " [Watkins]. **-th-** ile yazımının 16. yüzyılın başlarından kalma olduğunu belirtirler. Ancak Batılı dil bilimciler bu telaffuzun muhtemelen bilinenden daha eski olabileceğini de aynı sözlüklerinde not ederler.

Burada anlaşıldığı kadarıyla, **father** sözcüğü sonundaki **er** bir bağımsız sözcükten önündeki köke bitişmiş iken **mother** sözcüğünde **eme+eder** bağlantısından dolayı **-er** sözcük eki hareket bildiren bir ifade olarak Türk dilinde bulunmaktadır. Fakat alan dilin bilimcilerinin bilig varlığında bunların kökeninin Türk dili olduğuna ihtimal bile verilmediğinden dolayı **er** sözcük sonu kısmı bunlar tarafından ayrı biçimde izah edilmeye kalkılmaktadır. Kaldı ki her ikisinin de Türkçedeki **er** (erkek ve kişi anlamındaki) sözcüğü ile bağlantısı evvelce düşünülmemiş dahi olsa bu durumda bile sözcüğün Türk dili kökenli olduğu gerçeği değişmeyecektir ve **mother** sözcüğü "**memeli kişi**" karşılığı (**eme**-li kişi = emziren kadın = ana) anlamında kullanılmış olacaktır.

Ayrıca Türk dilinin etimolojisi konusunda çalışan bazı dil bilimciler **meme**, **eme** ve **emmek** sözcüklerini ortak kökten ayırmış sözcükler olarak değerlendirmemektedirler. Fakat bu sözcükleri hayali dil gruplarındaki hayali ses biçimlerine bağlamak bir bilimsel metot olarak seçilecekse ve Türk dilindeki daha eski yazılı kaynaklar dikkate alınmayacaksa bu yapılan uygulamaya dil bilimi de denilemez. Zira Türk dilinde aynı kökten türetilen sözcüklerin çeşitliliği, bunların ses değeri yakınlığı ve anlam içeriği ortaklığı veya örtüşmeleri göz ardı edilerek hayali kök dil gruplarını köken olarak işaret etmek mantık ve dil biliminin kabul görmüş yöntemleri ile çelişmektedir.

Bu açıklamalarla, **mother** sözcüğü fonetik değer yakını Türkçe sözcükleri bunların Türk dilinde yarattığı anlam içerikleriyle göstererek bir olası bağlantıya böylece dikkat çekmiş olduk. Burada devam eden kısımda **baba** ve **papa** sözcüğü **ba-/pa-** kökünü farklı bir bakış açısıyla açıklamaya çalışalım ve bu ortak kökün Sümer dilindeki bazı sözcüklere anlam içeriği açısından yakınlığını gösterdikten sonra tekraren **mother** sözcüğüne geri dönerek daha basit bir açıklama ile bir diğer olasılığa daha fonetik yakınlık bakımından işaret edelim.

Hint Avrupalı dil bilimciler çoğunlukla Sümer dili ölü bir dildir ve yaşayan hiçbir akrabası yoktur dese de bu konuda farklı düşünen çok sayıda dil bilimciler ve araştırmacılar da vardır. Öyle ki çok sayıda dil bilimi araştırmacısı ve uzmanı Sümer dilini Ön Türk dillerinden birisi olarak kabul etmektedir. Bunun yanı sıra Sümer dili günümüz Türk dili gibi bitişik-kuruluşlu sözcük yapısına sahip (agglutinative) bir dildir. Yani Sümer dilini Hint Avrupalı bir dil olarak nitelemek zaten mümkün olmayacaktır fakat bu dili genel sınıflandırma ile agglutinative dil ailesindeki bir Ön Türk diline bağlamamak adına bu dilin yaşayan hiçbir akrabası yoktur demek bana göre de net biçimde bir saçmalaktır.

Dil bilimi adamı Fritz Hommel'in araştırmalarına dayanarak yazdığına göre Sümerce **Ab**, **Aba** sözcükleri "**Baba**, ihtiyar" anlamındadır. Burada **AB** sözcük kökünden Sümerce **ABA** sözcüğü

ile günümüz Türk dilinde **BABA** sözcüğü ses değeri yakınlığı ve anlamca tam örtüşme gayet açıktır. Bununla birlikte Sümerce **Ad, Adda** biçiminde yazılan sözcüğün Türk dilinde **Ata** anlamına geldiği de Fritz Hommel tarafından belirtilmiştir.¹¹

Dilimizde ve başka pek çok dilde görülen '**ba-ba**' (baba) sözcüğü de '**bağlı olma durumu**' ifade eden sözcük kökünden doğmuş olmalıdır. Muhtemelen **bebek** veya küçük çocuk ağzında (bebeğin duyarak öğrenmiş olduğu bu ses değerinin) çokça tekrardan dolayı yerleşmiş bir ses biçimi olarak anlam içeriğini ona atalarımız kazandırmış olmalıdır. Yani atalarımıza göre **ba-** kök sözcüğü anlam havuzunda esasen '**karşılıklı birbirine bağlanmış olan kimseler/şeyler**' anlamındaki sözcüktür ve **bağlanmak** sözcüğü kökteşidir denilebilir.

Bir başka biçimde söylersek, **ba-ba** sözcüğü bileşik bir sözcük olarak '**ba-**' kök sözümüz ile anlam kazanmış bir sözdür ve sözcüğün anlam içeriğinde '**baba bağı**' (**çocuğun bağlı olduğu baba**) anlamı zaten mevcuttur. Papa sözcüğü **baba** sözcüğündeki **B** seslerinin **P** seslerine dönüşmüş biçimidir.

Dil bilimi adamlarına göre Orta-Türkçe '**baba**' sözü hem '**baba**' anlamında hem de 'yaşlı ve saygın erkek' anlamındaymış. Üstelik aynı dil bilimciler sözlüklerinde '**ba-ba**' sözcüğünün ('**kalin sesli kişi** anlamında' olduğunu ve) çocuk-konuşması sesiyle doğduğunu da yazıyorlar. Belki de aslında çocukların veya bebeklerin ağzında yansıma bir ses olarak veya doğal bir ses gibi doğmuş denilen bu sözcüğü anneler veya aile bireyleri çocuklara duyurdukları veya tekrar ettikleri için çocukların bunu öğrenerek söylemesi söz konusudur. Çocuğa sözü '**bo-bo**' diye öğretsen o da '**bobo**' diye seslendirir. Konuşma başlamadan önce çocuklara 'Babo' diye babasına seslenmesi gerektiğini öğreten davranışlarda ve sözcük tekrarlarında bulunursan çocuk da babasına '**babo**' der. Yok, sen bu sözü '**papa**' diye öğretsen o da '**papa**' veya '**bobi**' diye öğretirsen o da muhtemelen '**bobi**' diyecektir ama seni düzeltip '**bobi**' değil '**baba**' demeyecektir.

Yani dil olarak çocuğa ne verirsene ondan da onu alırsın. Ya da anne baba hangi dilde ve ağızda konuşuyorsa çocuk aynı dilde ve ağızda konuşmaya başlar. Bu bilimsel bir gerçektir. Çocuklar ağlarken çıkardıkları ses dışında kalan neredeyse konuşma taklidi seslerin tamamını çevreden duyduklarını taklit etmeye çalışarak çıkarırlar aslında. Doğada doğuştan itibaren yalnız kalmış ve hayvanlar tarafından büyütülmüş çocukların 'baba' veya başka hiçbir sözü söyleyemediği fakat davranış ve ses olarak birlikte yaşadığı hayvanları taklit ettiği bilinmektedir. O zaman ilk olarak **baba /ba ba** sözünü söyleyen çocuk bunu başka bir yerden veya aile içinden öğrenmiş olmalıdır. Dolayısıyla bu sözcük infantil yansıma bir ses olamaz ve kaynağı çocuk değildir ama duyduğu bu sözcüğü tekrar eden çocuk olabilir sadece. Yani dil biliminin aslında pek çok

¹¹ Dil bilimi adamı Prof. Dr. Ahmet Bican Ercilasun hocamızın TDK tarafından yayınlanmış "SÜMERCE-TÜRKÇE İLİŞKİSİ: Türk Dil Kurumu Kütüphanesinde İki Kitap" adlı makalesinden öğrendiğimize göre dolayı dil bilimci Fritz Hommel Sümer dili ve Türk dili arasında karşılaştırmalı incelemeler yapmış ve bu konuda kitap ve makaleler yazmıştır. Prof. A. B. Ercilasunun makalesinde atıfta bulunduğu üzere, Fritz Hommel tarafından yazılan, "Zwei hundertsomero-türkische Wortvergleichungen als Grundlage zu einem neuen Kapitel der Sprachwissenschaft" ("Dil Biliminin Yeni Bir Konusuna Esas Olmak Üzere Sümerce - Türkçe İki Yüz Kelimenin Karşılaştırılması") başlıklı çalışması Türk Dil Kurumu Kütüphanesi Etüt/86'da 139 numarayla kayıtlı bulunmaktadır. Hommel bu eserinde kelimelerin karşılıklarını Almanca olarak vermiş olması dolayısıyla bu sözcükleri de Prof. Dr. A. B. Ercilasun hocamız Türk diline çevirmiştir. Bakınız; <https://www.tdk.gov.tr/wp-content/uploads/2021/12/Ahmet-B.-Ercilasun-_S%C3%9CMERCE-T%C3%9CRK%C3%87E-%C4%B0L%C4%B0%C5%9EK%C4%B0S%C4%B0_-8-1.pdf>

sözcük için ifade ettiği “çocuk dilinde taklit veya yansıma doğan sözcük” gibi ifadeler gerçekte mantık yoksunu ifadelerdir. Fakat durum onların açıkladığı gibi bile olsa (ki yukarıda açıkladık) sonuç değişmezdi ve sözcük kökü için yine de en güçlü aday Türk dili olurdu.

Aslında kelime köken sözlüklerinde ‘**baba**’ sözü için “bebeklerin ağzında doğmuş veya yansıma olarak elde edilmiş bir sözdür” denilmemesi daha tutarlı olurdu.

Bu sözcüğü dünya üzerinde ilk olarak konuşan insan bu sözcüğü ailesinden öğrendi ise bu durum aynen ‘yumurta mı tavuktan yoksa tavuk mu yumurtadan çıkar?’ sorusu benzeri kısır bir döngüye girilir ve dil-bilimi bu tip referanslar vermese de olur diye düşünebiliriz. Çünkü zaten Türk dilinde **ba-** kök sözcüğünün anlam içeriğinde sadece **baba** sözcüğünü türetebilme potansiyelinin çok ötesinde bir anlamsal zenginlik mevcuttur. Çünkü Türk dilinin en eski sözcük kökleri çoğunlukla kavramsal anlam toplusu biçimindeydiler.

İnfant ve **infantilis** sözcükleri hakkında yazmadan önce başka bir sözcükten kısaca bahsederek konuya giriş yapalım.

Ba+Ba (baba, papa) sözcüğü bazı dil bilimcilere göre tüm dillerde ortak görünen bir **infantil** simgesten türetilmiştir denilir. Biz daha önce **baba** sözcüğü kökünü de incelediğimiz makalemizde dil bilimcilerin bu çıkarımının tutarsız yönlerinden bahsetmiş ve baba sözcüğünün olası kökenini göstermeye çalışmıştık. Gerçekte sözcüğün **infantil** (çocuk dilinde) türetme olup olmadığından asıllı olmayarak aslında **infantil** sözcüğünün kendisi bile Hint Avrupa dili veya Latince kökenli değildir, fakat daha büyük bir olasılıkla Erken Türk diline bağlıdır.

Sözcük için Latince **fari / fat-** “**söylemek**” fiilinin küçültme halisidir denilir. Fakat Hint-Avrupa dilleri denilen toplama sözcüklerden kurulmuş dillerde söylemek anlamına gelen tamamen farklı sözcükler vardır. Latince **infantilis** sözcüğü güya **in-** ön ekiyle Latince **infans t-** (henüz konuşmaya başlamamış bebek anlamındaki) sözcüğünden türetilmiş denilir. Yani güya sözcük Latince **fans, "konuşan"** sözcüğünden **in-** önekiyle yapılmış. Aslında **“in”** ön eki olarak dillerine aldıkları sözcük Erken Türk dilindeki **an (anmak / anılmak)** sözcüğümüzün alan dilde çok erken dönemlerde değişmiş biçimine ses değeri olarak oldukça yakındır. Aynı zamanda Türk dilinde **“ses, yüksek ses, nida, avaz”** anlamında kullanılabilen **ün** sözcüğü de vardır ve bu sözcük de aynı şekilde **in-** biçimi ses değeri yakındır.

Burada **infan-t-ilis** sözcüğünün ortasındaki **-t-** sesini tutarlı açıklayamayan dil bilimciler bu sözcüğün ön kısmını **fant-** veya **fanst-** biçiminde de gösterebilirler. Halbuki bu Latince fiilin (PIE) Hint-Avrupa Anadilinde aynı anlama gelen (yazılı örneği bulunmayan) ***bhā-** biçiminden evrildiğini yine Batılı dilcilerden duyabilirsiniz.¹² Yani bunların ***bhā** dediği sözde kök sözcük yine de Türk dilinin **bağ / ba** (**bağlamak/bağlanmak, baba** sözcüklerini türetmemizi sağlayan) kök sözcüğü ses değeri yakındır.

Kabul etsek ki çocuk dilinde **ba ba** tekrarından olan **baba, papa** gibi biçimleriyle pek çok dile girmiş bu sözcük çocuk ve baba arasında **“bağlantı” (baba bağı)** olduğunun bir ifadesidir. **Bebek** anlamına gelen **bebe (be be)** sözcüğü de aynı kökten ayrılmış sözcük olmalıdır. Yani sözcüğün doğması denildiği gibi çocuk dilinde olabilir veya olmayabilir¹³ fakat muhtemelen bu sözcük yeni doğduğunda **bebe** veya **baba** biçimleri anlamca ayrışmamıştı ve sözcüğün kök anlamı daha büyük olasılıkla bir biçimde **iki canlı arasındaki bağı / kan-bağını** gösteriyordu diyebiliriz. Baba ile evlat bağı, kan ve kan bağı arasında anlamsal ilişki Türk dili dönemleri boyunca farklı coğrafyalarda kaydedilmiştir. Dil bilimi

¹² Bakınız etymonline sözlükte INFANT; < https://www.etymonline.com/word/infant#etymonline_v_6430 >

¹³ Bu arada baba sözcüğünün neden infantil olmadığını bu konuyu ele aldığım makalemde yazmıştım. Bu sebeple bu makalede tekrar etmeyeceğim.

adamları olan Z. B. ARAGAÇI ve E. AYDIN Kanmııldığ-Hovu yazıtı okumalarıyla ilgili makalelerinde babam anlamına geldiğini belirttikleri **kanım** kelimesinin geçtiğini belirtmişlerdi.¹⁴

Zaten **infant** (in/an *bha > an bağı) sözcüğü de “**bağıyla-bağlantısıyla anılan**” anlamında veya “**mevcut bağlantısı/ayırt edici-özelliği**” manasında ya da (an ba/bağ biçimi sebebiyle) “**babasıyla anılan**” anlamında yaratılmış olabilir. Bu sözcüğün ses değeri yakını olan **ana+ba** biçimi muhtemelen (in-***bhā+til** sözcüğü ses değeri yakını bileşik sözcük olarak) Sümer Öncesi Erken Türk (S.Ö.-Erken Türk) dillerinde ayrı ayrı sözcükler olarak zaten mevcut olmalıdır.

Burada sondaki ‘-til’ sözcüğü bugün Türkiye Türkçesinde ‘**dil**’ biçiminde yaşayan sözcüktür. **Be+til / Ba+til** veya ***bhā+til** biçimi “**bebek dili**” / “**bebek dilinde**” veya “**dil-bağıyla**” anlamı yaratan iki sözcükle oluşturulmuş olabilir.

Burada dikkat çektiğimiz diğer olasılığı hesaba alarak sözcüğü tekrar değerlendirecek olursak; Burada bu sözcüğün Latince olduğu varsayılan biçiminde bulunan **in-** (veya Türkçedeki ses yakını **-an**) ön hecesi aynı zamanda Türk dilinde **ün** sözcüğünün de ses değeri yakınıdır. **Ün** sözcüğü Türk dilinde “**ses, yüksek ses, nida, avaz**” anlamında da kullanılmaktadır. Sözcüğün Türk dilindeki **ün+bağ+tili** sözcüklerinin bitleştirilmesiyle oluştuğunu varsayarsak bu durumda ortaya çıkacak bileşik sözcüğün anlamları “**yüksek ses bağı dilli**” (sesini kontrol edemeden bağlantı kuran/konuşmaya çalışan) gibi bir anlam oluşmaktadır. Burada **+bağ/ba+** sözcüğü ses değeri yakını olan Türkçe **bağru**¹⁵ sözcüğüne dikkat çekmek gerekecektir. Öyle ki **bağ-ru** sözcüğünün Türk dilinde manası zaten “**3 yaşa kadar olan çocuk**” anlamındadır. Türkçede bazı ağızlarda **bağru** sözcüğü “**yeni doğmuş çocuklar**” için de bir genel ad olarak kullanılmaktadır. Zaten Türkçe olan bütün sözcüklerde anlam içeriğini taşıyan kısım sözcüğün köküdür. Yani bu sözcüğün kökü olan **bağ-/ba-** sözcüğü anlam içeriğinde “**3 yaşa kadar olan çocuk**” ve “**yeni doğmuş çocuk**” anlamı zaten mevcuttur diyebiliriz. Sözcük **bağır** (göğüs/ak-ciğerler anlamında) ve **bağirmek** sözcükleri ile de kökteş olmalıdır.

Ya da bu bileşik kelimenin ortasında yer alan **+bağ+** sözcüğünün **bağru** kelimesinin kısaltılmış biçimi olduğunu düşünseniz de incelediğimiz sözcük için ilan edilecek anlamsal sonuç zaten değişmeyecektir. **Ün+bağ+tili** sözcüğü bu durumda “**nıdalı/yüksek sesli konuşan 3 yaşa kadar olan çocuk**” anlamı alacaktır. Bu anlam içeriğinden anlaşılacağı gibi, tanımlanan yaş grubu çocukların “yüksek sesle konuşarak (dilli) iletişim kurma becerisi oluşmuş olanlardan başlayarak 3 yaşa kadar olan çocukları kapsayacak anlam ve biçimde” bir isim oluşturulmasının söz konusu olduğu anlaşılmaktadır. Dolayısıyla bu biçimiyle burada üç ayrı Türkçe sözcüğün alan dilde bitleştirilerek bundan bir bileşik sözcük oluşturmuş olduğu çok güçlü bir olasılık olarak görülmektedir.

Elbette bu makalemizi okuduktan sonra dahi, kökeninin Latince olduğu yargısı yine dil bilimi adamlarınca ileri sürülmüş **infantilis** sözcüğünün Türkçe **ün+bağ+tili/ünbağtili (ün bağru dilli)** sözcüğüne anlamca ve ses değeri (fonetik) yakınlığına tesadüfen denk geldi diyebilecek akıl seviyesinde dil bilimciler var olmaya devam edecektir. Halbuki çok dilli sözcük uzayında bu tip bir örtüşmeye tesadüf demek bilimsel mantık ve akıl yürütme dışında matematik olasılıkları da göz ardı ediyor olmak anlamına gelmektedir. Yukarıda Latince olduğu ileri sürülen bu sözcüğün Türkçe ses değeri yakını olan biçimlerini inceledik ve bunların tamamının anlamca kıyaslanan sözcükle yakınlığını ve bazen de tam örtüşüğünü görmüş olduk. Kıyaslanan Türkçe sözcüklerden hangisiyle oluşturulmuş olursa olsun incelediğimiz bu sözcüğün Türk dili kökenli olduğunu çok güçlü bir biçimde ifade edebiliriz. Matematik ve bilimsel mantık açısından bu yazdıklarımızdan daha güçlü bir olasılık Latince

¹⁴ Bakınız; USEEV, N. (2018). Kanmııldığ-Hovu (E 62) Yazıtı ve Eski Türklerde Maske Kültürü. Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi, 7(2), 641-649.

¹⁵ Bakınız Türkiye Türkçesi Ağızları Sözlüğünde bağru sözcüğü anlamı; “Yeni doğmuş çocuk, üç yaşına kadar olan çocuklara verilen genel adı” > BAĞRU > <https://sozce.com/nedir/32143-bagru>

ve-veya başka bir dil içerisinde mevcut olmayacaktır diye düşünmemiz daha akılcı bir düşünce olacaktır.

İşte bu sözcükler alan dilde |**infant+tili**| / |**infan+tili**| veya **infantilis** biçiminde görülüyor olabilir. Dahası sözcüğün kuruluşunu ve kökünü hayali dil grubuna bağlamaktan dolayı kesinlikle bilmeyen Batı dil bilimi veya onların bu iki Türkçe sözcüğü tek bir sözcük gibi alıntılanmış olan geçmiş ataları, ön ek, kök ve bitişen olarak gördüğü bu sözcük bitişenlerine yükledikleri yanlış, kaymış / çarpık veya ters anlamlardan hareketle zamanla farklı sözcükler de türetmişlerdir diyebiliriz.

Batılı dil bilimcilere göre bu sözcüğün baş kısmı "söyleyen/konuşan veya konuşma" anlamındaymış. Aslında bu sözcüğün **-tili- (dili¹⁶)** kısmı Türkçede doğrudan "**konuşan / konuşma**" anlamındadır. Tabii aslında Erken-Türk dillerindeki köklere bakma ihtiyacı dahi duymayan ve PIE kavramını uydurmuş olan uyduruk dil biliminden başka bir açıklama beklentisi içinde olmak matematik olasılık uzayında çakışmaların nasıl görülmesi gerektiğini bilenler için yorucu bir beklenti olacaktır.

Üstelik "Hint Avrupalı dilleri konuşanların" geçmiş ataları bu ses biçimine yükledikleri yanlış anlamdan yeni sözcükler de türettirirse, bu tip sözcük türemeleri ve onlara geçmişte yüklenen anlamlar günümüzde dil bilimcilerin yanlış çıkarımlar yapmasının sebeplerinden birisi olabilir.

Halbuki sözcük sonu olan **tili (dili)** sözcüğü zaten Türkçe gibi gerçek ve köklü bir dilde "**konuşmak**" anlamı da vermektedir. Kökeni PIE denilen bu sözcüklerin Türkçe ile fonetik değer açısından ve anlamca bu şekilde örtüşüyor olması matematik ihtimaller uzayında sırf bir hoş tesadüf olarak mı görülmelidir? Tabii ki bunlar tesadüfen örtüşmüş karşılaştırmalar değildir çünkü bir veya birkaç sözcükte bu yapıyı görmüyoruz fakat matematiksel olarak tesadüf olarak nitelenemeyecek sayısal çoklukta benzeri örnekler gösterilmektedir.

Buna karşın **infant** sözcüğünün İngilizcede **bebek** (n.) anlamında olduğu yazılmaktadır. Aynı zamanda dil bilimciler tarafından bu sözcüğün 14. yüzyılın sonlarında görüldüğü de yazılmaktadır. Adı geçen dönemde bu sözcüğün hem **bebek** hem **bebeklik**, hem "**bir çocuk**", ayrıca özellikle "**yaşamın en erken dönemindeki çocuk, yeni doğmuş**" anlamında olduğunu ve aynı zamanda bu sözcüğün **bazen de fetüs** anlamına gelebildiği bile yazılmaktadır. Sözcüğün Latince **infantem'den** geldiği ve Latince bu adın "**küçük çocuk, kollardaki bebek**" anlamında bir isim olduğu yazılmaktadır. Üstelik bu sözcük aynı zamanda **fanlar, fari** biçiminde seslendirilen "**konuşmak**" fiilinin kökteşi olarak da gösterilmektedir. Bütün bunları yazan Batılı dil bilim kaynakları sonuç olarak bu sözcüğün hayali dil grubu olan PIE kökünde ***bha-** seslendirildiği ve "**konuşmak, söylemek**" anlamına da geldiğini yazmaktadırlar.¹⁷ Halbuki Türk dilinde **ba-/bağ-** sözcük kökü anlam içeriğinde ve **bağru** sözcüğü anlamında zaten bunun "**yeni doğmuş çocuk, üç yaşına kadar olan çocuklara verilen genel adı**" olması durumu mevcuttur.

Batılı sözlüklerde yapılan bu açıklamanın kafa karıştırıcı olduğu düşünmemeli miyiz? İngilizcede bebek anlamında olan başka sözcükler vardır. Ayrıca bu dilde bebeklik anlamında olan bir sözcük de var üstelik "bir çocuk" anlamında bu dilde başka bir sözcük de kullanılmakta. Ayrıca özellikle "yaşamın en erken dönemindeki çocuk, yeni doğmuş" anlamının bu sözcüğün hangi hecesinde veya bütününde mi olduğu veya böyle bir anlamı olduğu çıkarımının neden ve nasıl yapılabildiği de belirsizdir.

Aynı sözcüğün bazen **bebek** bazen **fetüs** bazen **kollardaki bebek** anlamında olduğu (*öyle ki sözcüğün neresinde kollar anlamı veren bir öge var bilinmez*) yazılmaktayken bu farklı tanım veya kavramların tamamı bu dillerde birbirinden başka sözcüklerle de zaten karşılanmaktadır. Sözcüğün Latince

¹⁶ Bakınız dilli sözcüğü konuşan/konuşkan anlamında > <https://sozce.com/nedir/94285-dilli>

¹⁷ Bakınız etymonline sözlük: < <https://www.etymonline.com/search?q=infant>>

infantem'den geldiği ve Latince'de bu adın "**küçük çocuk, kollardaki bebek**" anlamında olurken hangi mantıksal ilişki veya bağlantıyla aynı zamanda "**konuşmak**" fiilinin kökteşi olabildiği de belirsizdir. Yani konuşmak fiili ile diğer açıklamalar arasında ve bunların tamamının birbirleri arasındaki bağlar nasıl kurulmuş bilinmemektedir. Üstelik en eski kök olarak sunulan PIE varsayımsal kök dilde olduğu söylenen sözde ***bha-** biçimindeki sözcüğün bu açıklamalarda ifade ettikleri **infant** biçimiyle ve Latin **infantem** biçimiyle ses değeri (fonetik) yakınlığı bile hiçbir biçimde mevcut değildir. Bu durumda bu açıklamanın kendisi dil biliminin denklik veya yakınlık aradığı ses değeri örtüşmesi veya benzeşmesi kriterleri dışında kalmaktadır. Yani aslında dil bilimi için yazılmış kurallar ile bu sözcükleri gösterilen PIE hayali köklere bağlamak mümkün de olamamalıdır.

İngilizcede "**çocuk**" için yaygın olarak "**child**" ve daha az biçimde "**bairn**" sözcüğü kullanılmaktadır. Muhtemelen yine "tesadüf" denilebilir fakat "**ba-irn**" sözcüğünün kökündeki **ba-/bağ-** sesi Türkçede hem (yukarıda açıkladığımız üzere) "**çocuk**" anlamındadır hem de **bağlanmak** (bağlantılı/ilişkili olmak) ve **ba-ba** sözcüğü kökünde de mevcuttur ve "**bairn**" sözcüğünün sonluğundaki **-irn** ses biçimi de Türkçe anlam içeriğinde "**erkek**", "hayırlı **çocuk**/iyi çocuk" anlamları da olan **eren** sözcüğü ses değeri yakındır.

Öyle ki İngilizcede çocuk anlamına gelen **bairn** sözcüğü kökü için de yine bir hayali ses biçimi Batılı dil bilimciler tarafından önerilmektedir ve o varsayımsal sözcük de Proto-Germanic kökte olduğu varsayılan ***barnan** sözcüğü imiş. Üstelik Batlıların sözlüklerinde yaptıkları açıklamaya göre bu sözcüğün PIE kökünde ***bher-** seslendirilen ve "**taşımak**", anlamında ve aynı zamanda "**çocuk doğurmak**" anlamına geldiği söylenen sözcükle de bağlantısı olduğunu yazmışlar.¹⁸ İşin bu kısmı da ayrıca kafa karıştırıcı görünebilir. Çünkü bir sözcük için iki farklı ses değeri olan iki farklı kök ifade edilmiş durumdadır diye düşünebilirsiniz. Batılı dil bilimciler bütün bu açıklamaları yaparken ve sözcüklerini hayali köklerde varsayımsal ses biçimlerine bağlarken nedense burada bir çelişki görmemişler.

Üstelik aynı Batılı sözlüklerde tarih öncesi dönemden kalma olduğunu yazdıkları bir hayali referans daha verilmiş ve ***gen-to-m** sözcüğünden bağlantılı ***born** biçiminden bahsederek (*öyle ki bu **born** ses biçimi yine Türkçe **bağru** sözcüğü ses değeri yakındır*) doğmak veya doğmuş anlamında kökteş sözcüklere de değinerek bunların da yine Latince **gignere** sözcüğü ile aynı kökten geliyor olduğunu yazmışlar. Nasıl bir tesadüf ki ***gen-tom** biçiminde olduğunu varsaydıkları sözcük de yine Türk dilinde **kan-tum (kan tohum/kan-kökü)** sözcüklerimizin ses değeri yakındır. Daha önce **gen** (genetik) ve **kan** sözcüklerinin ortak kökten ses değeri değiştirerek anlam ayrışması yaşamış sözcükler olduğunu yazmıştım. Bu bağlantıyı yazarken de yine Batı dillerinde ve Türkçede birbiri ile örtüşen çeşitli sözcük örnekleri üzerinden kıyaslamalı biçimde açıklamalar göstermiştim. Bu sebeple bu yazıda aynı detaylara değinmeyeceğim.

Biz burada bu sözcükler için hayali olmayan, kafa karıştırıcı ve tutarsız açıklamalara sapmayan ve eski Türk dilinde yaşayan anlam yakını ve ses değeri yakını sözcükleri gösteren açıklamalar yapmaya devam edelim.

İncelememize Batılı dillerde bu sözcük ile kökteş olduğu ileri sürülen diğer sözcüklere de bakarak devam edelim.

Burada konu ile bağlantılı olduğu için hakkında kısaca yazacağım ve infant (çocuk) sözcüğü ile kökteş bir sözcük daha var. Bu sözcük İngilizcede bulunan **infanticide** (n.) sözcüğüdür. Bu sözcük başka toplumlara medeniyet dersi vermeye her fırsatta yeltenen Batılı ülkelerin yakın geçmişteki (ve modern zamanda) gerçekleştirmiş olduğu bir uygulamanın ismi olmuş bir sözcüktür. **Infanticide** sözcüğü bu

¹⁸ Bakınız etymonline sözlük <<https://www.etymonline.com/word/bairn>>

dilde "bebek öldürmek" veya "bebek öldüren kimse" anlamında kullanılmıştır. Aynı kaynakta bu sözcük karşısında yazılan açıklamada şu ifadeler yer verilmektedir:

*"Hıristiyan ve İbrani topluluklarında bebek öldürme her zaman diğer cinayet türlerinden daha az suç olarak görülmemiştir; ancak diğerlerinin çoğunda hem antik hem de modern zamanlarda, bu uygulanmış ve hatta affedilebilir olarak görülmüştür ve bazılarında, antik Yunan'ın bazı toplulukları arasında doğuştan gelen zayıflık veya şekil bozukluğu vakalarında olduğu gibi, emredilmiş ve yasal olarak uygulanmıştır."*¹⁹

Orijinal metinde bu açıklama şöyledir:

*"In Christian and Hebrew communities infanticide has always been regarded as not less criminal than any other kind of murder; but in most others, in both ancient and modern times, it has been practised and regarded as even excusable, and in some enjoined and legally performed, as in cases of congenital weakness or deformity among some of the communities of ancient Greece."*²⁰

Burada infant-**cide** sözcüğünün sonundaki **-cide** kısmının bu dillerde **katil** anlamında olduğu yazılmıştır. Hasta doğan bebeklerin öldürülmesi uygulamasında öldürmeyi gerçekleştiren kişi anlamında olduğu sözlene bu sözcük de Proto-İtalik ***kaid-o-**'dan ve PIE kökünden ***kae-id-** "saldırmak" fiili ile ilişkili gösterilmektedir. Ne büyük tesadüf ki Batılıların hayali dil grubunda ***kaid-o-** ve ***kae-id-** biçimlerinde olduğunu yazdıkları ve **hasta çocukları öldüren kişi** anlamına geldiği yazılmış olan bu sözcüğün ses değeri yakını olan **kede** sözcüğü Türkçede "**hasta çocuk**" anlamındadır.²¹²² Demek ki Batılı dil kökünde hasta çocuk öldürmek veya saldırmak eylemi ile ilişkili görülebilen ***kaid-o-** sözcüğünün Türk dilindeki fonetik yakını olan **kede** biçimi basitçe **hasta çocuk** demekmiş.

Batılı dil bilimciler tarafından İngilizcede **infant** sözcüğü kökteşi olarak gösterilen bir diğer sözcük de **fauntleroy** sözcüğüdür. Bu sözcük Frances Hodgson Burnett'in popüler romanı "Küçük Lord Fauntleroy"da (1885 yılında) **bir aile adı** olarak geçmekteymiş. Sözcüğün 13. yüzyılın ortalarından itibaren, "**kralın oğlu**" anlamı olmasından bahsediliyor.²³ Bununla bağlantılı olarak da Orta İngilizcede **fauntekin** ("**küçük bir çocuk**" veya "**kralın oğlu**" anlamında) sözcüğü gösterilmiş. Bu **faun+tekin** sözcüğünün sonluğundaki **-tekin** Türkçe olmuş olsaydı **şehzade**, **prens** anlamında olacaktı. Bu Hint Avrupalı olan sözcük ise "**kralın oğlu**" anlamındaymış meğerse. Türkçedeki **tekin** sözcüğümüz bu örnekte tam bir yazım ve ses değeri denkliği içinde olsa ve anlamlar da tam olarak üst üste oturmuş olsa da Batılı dil bilimcilerin gerçek bir dil olan Türk diline bakarak ona referans vermeleri mümkün olamamış. Bunlar yine hayali dil grubuna bağlayarak bu sözcüğü açıklamışlar. Sanırsın ki onların dil bilimine göre bizim açıklama anagram veya tesadüf fakat onlarınki bilimin ta kendisi. Üstelik Batılı sözlükte bu sözcük bir kişi adı olarak gösterilmiş ve yine ne büyük tesadüf ki bizim kişi adları Türkçe sözlüğünde de **tekin** sözcüğü bir kişi adı olarak gösteriliyor.²⁴

¹⁹ Etymonline sözlükte gösterilen kaynak : Century Dictionary. Bakınız:

<<https://www.etymonline.com/search?q=infant>>

²⁰ Bakınız etymonline sözlükte infanticide maddesi;

<https://www.etymonline.com/word/infanticide#etymonline_v_34598>

²¹ Bakınız sözce sözlükte **kede** maddesi hasta çocuk anlamında gösterilmiştir. <<https://sozce.com/nedir/189221-kede>>

²² Bakınız Türkiye Türkçesi Ağzları Sözlüğünde **kede** sözcüğü anlamı "Şiş karınlı, sarı yüzlü, hasta çocuk" >
<<https://sozce.com/nedir/189221-kede>>

²³ Bakınız etymonline sözlükte Fountleroy maddesine;

<https://www.etymonline.com/word/Fauntleroy#etymonline_v_1165>

²⁴ Bakınız sözce sözlükte tekin maddesine <<https://sozce.com/nedir/305361-tekin>>

Bir de İngilizcede **infant** sözcüğü kökteşi **infancy** (n.) sözcüğüne bakalım. **Infant** sözcüğü **bebek** ve **yeni doğmuş çocuk** anlamındayken ne hikmetse aynı kökten olan **infancy** sözcüğü bu Batılı dilde bir zamanlar **21 yaşına kadar herhangi bir yaş** anlamına da gelebiliyormuş. Belki de sizler birer okuyucu olarak bunları yazan dil bilimcilere; *Hani bu sözcüğün kökü "körpe uşak", "bebek", "yeni doğan" anlamındaydı nasıl oldu da aynı kökten olan başka sözcük bebeğin veya çocuğun yaş aralığını 21 yaşa kadar genişletti* diye sormak istersiniz.

Burada baba sözcüğüne geri dönerek açıklamalara devam edelim. Sümerce (muhtemelen lehçe farkları veya dil-dönemi farklarına bağlı olarak) **'baba'** sözü **'a'**, **'a-a'**, **'aya'** ve **'adda'** (*ata*) sözleri ile de ifade edilirdi. Yani, Sümerlerin **'baba'** anlamında kullandıkları **'abba'** / **'adda'** sözü, Sümer sonrası bazı Ön-Türk dillerine **'ata'** ve bazılarında da **'aba'** ve **'baba'** olarak görülmektedir. Gerçi bazı dil bilimciler **baba** anlamında **ata** sözcüğünün Sümer dilinde zaten mevcut olduğunu söylüyorlardı. Fakat burada mantık yürüterek bütün bu sözcükler arasındaki olası bağlantılara dikkat çekmek adına, (ata sözcüğü ve baba biçimi arasındaki ses değeri bağına göstermek için) burada geçen aynı sözcük kökünün çeşitli türemeleri hakkında etraflıca örnekler yazmak faydalı olacaktır.

Baba sözcüğü Yunanca, Rusça, Fransızca ve daha pek çok dilde **B/P** ses dönüşümü dolayısı ile **'papa'** sözü biçiminde görülmektedir. Sümerce **'abba'** sözünün **'aba'** olarak seslendirildiğinden de bahsetmişim. İşte bu **'a-ba'** sözü bir bileşik sözcüktür. Ve bu sözün kökündeki **'a-** kök sözü Sümer Öncesi dilimizde **"--..... -'nın (herhangi canlı özneye ait olmakla) döl-suyundan yaratılmış"** gibi bir **'yaratılma'** veya **'kan-bağı'** anlamı kazanmış da olabilir.

Sümer dilinde **'A-** sözünün **'BABA'** anlamında kullanıldığı ortada bilinen bir gerçektir. İşte **'A-BA'** sözünün yanındaki ikinci bileşen olmuş **'-BA'** sözü de bizim bugün **'bağı/bağlantısı'** anlamıyla kullandığımız sözcüktür aslında. Kısaca **'A-BA'** sözü **'ata-bağı' (baba-bağı)** demektir.

Burada bu söz çocuğun hangi babadan olduğu ile ilgili bir aidiyet veya köken belirten bir kavram olarak dilde yerini bulmuştur. Sözün kavramsal olarak **'çocuğun bağlanacağı onu yaratmış kişi'** anlamı vardır. Ancak sözün bu anlamı zamanla kısmen kayarak belirginleşmiş ses biçimi de sadece **'baba'** anlamında kullanılır olmuştur diyebiliriz.

Ancak **'ba-** kök Sümer dilinden başka 735 yılından önce Orhun Yazıtlarında da geçmektedir. **'Ba-** ve **'bağ-** (**bağlanmak**) sözlerimiz için ne yazık-ki sözlüklerimiz olabildiğince en geniş anlam içeriklerini göstermemektedir.

Buna karşın sözlüklerimiz çoğunlukla sözcüklerin kısmi anlamlarını ve daha çok son dönem anlamlarını yazmaktadırlar.

Bu söz Eski-Türkçe döneminde **'birbirine-tutunmak/bağlanmak'**, **'bir şeyin içine girmek/sinmek'**, **'saplanmak'**, **'batmak'** anlamlarında da kullanılmış olmalıdır. Muhtemelen bu sözün de diğer bütün kök sözler gibi, en erken kök anlamı bu anlam içeriklerinin hepsine karşılık gelen bilgiyi kavramsal olarak barındırmaktadır. Elbette zamanla bu sözün bazı son dönem anlamları sonradan anlam kayması ile oluşmuştur. Bu anlam kaymalarının tamamının Türk dili içinde yaşanmış olması da gerekmez. Bu kök söz veya onun türemelerinden herhangi birisini alıntı yapan herhangi bir dilde de bunlar evrilmeye devam etmiş olmalıdır.

Türkçe aynı kökten olan fiil Farsçaya ayrıca '**bandan**' sözü ile ve '**bağlanmak**' anlamı ile ilişkili olarak '**tutsak-olmak**' anlamında alınmıştır ve '**yerin içine/altına batmak/girmek**' / "**yerin içine bağlanmak**" anlamları ile de alan dilde anlam değişimi yaşamıştır.

Bu sözcük bu noktadan sonra da bu dillerde anlam kaymaları yaşamaya devam ederek '**ba+tak-lık**' anlamına da gelse şaşırılmaması gerekir. Çünkü sözün en eski kökünde bu '**bağlanma**' veya '**birbirine tutunma/eklenme veya içine-birleşme**' vb anlamları vardır. Bu '**ba-/'bağ-**' seslendirilen kök sözümüzden farklı isim veya sözcükler de türetilmiştir ve bu türeme sözlerden ikisi '**bant**' ve '**bandaj**' sözleri olarak sonradan tekrar dilimize dönmüştür. Bu sözcükler de Türk dilindeki **batmak** (içine girmek/içine birleşmek) sözcüğü kökteşidir.

Fransızca da bizim '**bağcık**' sözümüzün kökü olan aynı '**ba-**' söz-kökünden olan '**bande**' (kurdele) sözcüğünü görmekteyiz. Aynı sözcük Germence aynı anlamda '**bandam**' biçiminde görülüyor. Dil bilimciler bu sözcüğün de Germence ***bindan** sözünden olduğunu söylerler ancak bunun yazılı bir geçmiş örneği yoktur. Germence veya Fransızca ile bağlantılı gösterilen bu fiilin Hint-Avrupa denilen varsayımsal ve sözde kök dilde yazılı örneği de yoktur. Çünkü asıl köken Erken-Türk dillerinde bulunan ve bu yazı boyunca andığım en eski köklerden birisidir.

Üstelik '**suyun-önünü-bağlamak/suyu-kuşaklamak/suyu-tutmak**' ve '**suyu içine hapsedmek/suyu-tutsak-etmek**' anlamına gelen '**bent/bend**' sözü de bununla aynı '**ba-**' kökünden olan sözümüzdür aslında.

Kutadgu Bilig'de 1069 yılından önce bu sözcük '**bağ**' (**bağlamak/tutmak/etrafını çevirmek**) anlamında geçmekte ve '**bend**' olarak yazılmaktadır. Farsça'da da '**band**' sözü hem '**bağ**' hem '**kuşak**' hem de '**hapis**' (bağlı/bağlanmış/içeri-kapatılmış) ve '**su-benti**' şeklinde (suyu hapis eden / suyu tutan anlamına değişmiş hali ile) görülmektedir.

Avesta (Zend) dilinde de aynı anlamda ve aynı ses değeri ile kullanıldığı düşünülen bu sözcük, Sanskritçede de '**bandhati**' olarak görülmektedir denilirse de 'PIE denilen hayali kök dilde' bu söze karşılık gelen bir kök-söz veya yazılı bir örnek de yoktur.²⁵

1400 yılından önce Dede Korkut Kitabında geçen '**perçin**' sözü de aynı kökten olmalıdır. Burada '**bağlamak**' fiilinde '**ba-**' olarak ve '**bent**' sözünde '**be-**' sesine dönüşmüş olarak görünen kök sözün **b/p** ses değişmesi ile '**pe-**' / '**pa-**' sesine dönmesi söz konusu olmuş olmalıdır. '**Perçin**' sözü Farsça '**parçin**' seslendirilmiştir. Bu sözü Farsça '**parçidan**' olarak da görüyoruz. Bu sözcük güya Farsça '**çengel**' anlamına geliyormuş. Ancak bu sözcük 'iki şeyi birbirine **bağlamak** için kullanılan bir alete ad olarak' yine de bizim aynı **ba- > pa- > pe-** sözcük kökünden yaranmış olan bir sözdür. Farsça '**-çidan**' ve '**-çin**' sözleri '**kıvırmak/'burmak**' anlamına gelen fiilden olan sözdür. Bu söze '**iki şeyi birbirine bağlama**' anlamını da sözün '**pe-**' kökü vermektedir. Çünkü dilbilimciler dikkat etmemiş olsalar da bu söz bir bileşik sözdür. Bileşik sözlerde sözün kökü esas anlamı vermektedir ve bu sözün Farsça gibi yapısal olarak

²⁵ PIE kök denilen dillerde bu sözcükleri eski kök anlamlarından yola çıkarak birbirlerine ve Türk diline benzer şekilde tek bir ortak köke bağlamak mümkün değildir. PIE hayali dil kökünü uyduran dil bilimciler burada yazdığım sözlerin bir bölümünü tamamen farklı köklere bağlıyorlar fakat gerçekte PIE denilen hayali havuzda bunların herhangi bir isim veya fiil veya başka herhangi bir söz olarak bile kökü yoktur.

sözcük kuruluşları eklemeli olmayan bir dile bütün olarak komşusu Türklerden alıntılanmış olması normaldir.

Üstelik Farsça denilen dil, söz varlığını büyük ölçüde Erken-Türk dilleri ve Eski-Türkçe sözlere borçlu olan toplama bir dildir. Peki, bu sözlerin tamamının yazılı örnekleri ne kadar eski?

Yapısal olarak aynen Türk dili gibi eklemeli bir dil olan ve asla PIE denilen diller gibi bir yapıya sahip olmadığı kesin şekilde bilinen ve pek çok dil bilimcimizin yaşayan en yakın akrabasını Türk dili olarak gördükleri Sümer/Kenger dilinde bu kök sözden benzer anlamlara gelen kelimeler vardır.

Öncelikle Sümer dilinde de aynen Türk dilindeki gibi bu anlamlara gelen birden çok söz olduğunu söylemeliyiz. Türk dili gibi Sümer dilinde de birçok sözün eş ve yakın anlamlıları ve türemeleri görülmektedir. Türk dilinde **'ba-'** (**bağlanmak**) şeklinde gördüğümüz bu sözün Sümer dilinde ses değiştirmiş olarak **'da-'** / **'dab-'** şeklinde göre biliyoruz. Sümerce **'da'** sözü **'tutmak'**/**'yakalamak'** anlamında, **'da-da...ra'** sözü **'bağlı'**/**'bağlanmış-olmak'**, **'da-lu'** sözü **'torba'**/**'çanta'**, **'da-nagar'** sözü **'şişe'**/**'kutu'**, **'da-ri'** sözü **'çevirmek'**/**'bükme'**/**'desteklemek'** veya **'etrafını çevirmek/etrafını bağlamak'** anlamında kullanılmıştır.

Sümer/Kenger dilinin de lehçeleri olduğunu ve sözlerde ses değişimleri yaşandığını tahmin edebilmekteyiz. Benzer durum Türk dilinde de vardır. Türkçede **'BA-'** (**bağ/bağlamak**) sözündeki **'B'** sesinin **L / P** ve belki de **N** seslerine dönmüş olması dahi muhtemeldir. **'A'** sesinin ise **'E'** sesine dönüşmüş olması oldukça muhtemeldir. Sümer dilinde **'La'** sözünün bazı anlamlarını **'bağ/bağlamak, kayış, kemer'** olarak görmekteyiz. **'Bağ'** sözümüzü ise Sümer dilinde **'Lah'** olarak da görmekteyiz. Burada Türkçedeki **'bağ'** sözünün son sesi olan **'ğ'** sesini Sümer dilinde **'h'** sesi olarak görüyoruz. Bu ses dönüşümü aradan geçen binlerce yıla rağmen oldukça önemsiz denilebilecek ve birbirine oldukça yakın ses değeri taşıyan sesler arası bir dönüşüm olarak dikkat çekicidir. Sümerce **'Lah'** sözünün anlam içeriği dahilinde gördüğümüz bazı karşılıkları ise; **'yakalamak/tutmak', 'ilmik', 'kement', 'bağlamak', 'birlikte-götürmek'** anlamlarıdır.

Peki, Türkçedeki **'ba-'** kök sözünü Sümerce bazı sözlerde hiç ses değiştirmemiş şekilde ve aynı anlamlarda görmek mümkün mü?

Sümer dilinde **'ba-'** sözü **'fıçı'** anlamına da gelmektedir. Bir fıçı içine suları hapsettiği/bağladığı veya tuttuğu için bu adı almış olmalıdır. Sümerce **'ba-an'** sözü **'şişe', 'kutu', 'kap'** anlamında **'ba-ar'** sözü **'duvar'** anlamında, **'ba-na'** sözü **'çember', 'halka'** (aynı zamanda bir kuşak gibi etrafı çeviren/bağlayan dairesel yapı) anlamında, **'bad-diğir'** sözü **'suyu-tutan bent/ba-raj'** anlamında kullanılmıştır. Öyle ki, burada bileşik kelimenin **'-digir'** veya **'diğir'** seslendirilen kısmı bugün Azerbaycan-Türk dili ağızlarında **'dire'(diremek)'/ 'direr' (direnc-gösterir)** anlamında kullanılmakta olan söz ile oldukça yakın ses değeri ile eşleşmektedir. **'Diremek'** sözü Türk dilinde **'diri', 'direk'** ve **'direnc'** sözlerinin de köküdür. Bu söz **'dik duran yapıları'** ve **'canlıları'** anlatmaktadır. Erken-Türk Atalarımız bir canlı hayatta ise o canlının **'ayaküstü' / 'dik'** durabildiği çıkarımı yapmışlardır. Yani, **'canlı'** ve **'hayatta'** anlamına gelen **'diri'** sözü de Sümer dilindeki **'-digir'** veya **'diğir'** sözleri ile aynı kökten olmalıdır. **'Diremek'** sözü bugün daha çok **'dayamak', 'durdurmak'** anlamında kullanılmaktadır. Bir baraja veya su-bendine suya karşı direnc gösterebildiği için veya suyun önüne duvar gibi dik ve suyu

içine hapsedecek bir yapı oluşturabildiği için 'direnci' anlamına bu söz kullanılmış olmalıdır. Bu su-tutan/bent/baraj anlamlarına gelebilen Sümerce 'bad-diğir' bileşik sözünden açıkça anlaşılan şey Sümerce 'bad-' sözünün bugün 'bent' sözümüz ile aynı anlamda kullanılmış olduğudur. Sözün kökü de yine 'ba-'/pa-' kök-sözümüzdür. Aradan geçen binlerce yıla bakmayarak ses ve anlam yakınlığı veya birliği denilebilecek çarpıcı bir eşleşmedir bu.

Tüm bunlara ilaveten Sümer dilinde bent anlamına da gelen bu 'bad-' sözü aynı zamanda 'yenilgi', 'yenmek' anlamı ile de kullanılmıştı. Bu da 'direnc-göstermek' anlamı ile anlamsal açıdan yakınlaşan bir ifade sayılabilir. Bugün bizim 'bant' ve 'bandaj' olarak seslendirdiğimiz sözlerin kökü olan 'ba-' ve/veya 'ban-' sözü de aynı ses değeri ile Sümercede yaşamıştı.

Sümerce 'ban' / 'ban-da' (banda) sözü 'dinç, direk, kapamak, örtmek, destek, dayanak' gibi anlamlarda kullanılmıştır. Sümerce aynı kökten üretilmiş 'baneş' sözü aynı zamanda 'kap', 'yük-sandığı' (eşya-taşıyan-şey), 'valiz' (muhtemelen aynı zamanda bohça) gibi anlamlarda kullanılmıştır. Çünkü 'birbirine bağlamak', 'bir arada tutmak', 'içinde tutmak / içine hapsedmek' anlamları bu sözün en eski kök anlam içeriğinde de vardı. Sümer dilinde aynı kökten türetilmiş olan ve bugün bizim 'bere' olarak seslendirdiğimiz söze ses değeri yakınlığı açıkça görülen 'bara' sözünün anlamlarından bazıları 'torba' 'harar' (eğer-bellemesi ve kıldan dokunmuş bir çeşit çuval veya büyük bohça), 'çuval' anlamlarındadır.

Bugün Türkçemizdeki 'ba-'/pa-' (bağlama/bağlamak) kök sözünün ses değişimi ile evrilmiş hali olan 'pa-' kök sözünden üretilmiş 'paket' sözüne bakacak olursak, bu sözü de aynen Sümer dilinde görmekteyiz. Türkçemizde 'paket' olarak seslendirdiğimiz sözün 'pa-' seslendirilen kökünün Sümer dilinde anlam içeriği karşılıklarından bazıları ise 'taşımak-için-kese', 'torba', 'cep', 'ayırma', 'parça', 'bölüm', 'eyef' (çalı bağlamalarını denk yaparken ipleri sıkıştırmakta kullanılan özellikle çıtlık denilen ağaçtan eğilerek-(eyip)/bükülerek yapılmış araç ve bir çeşit ağaç halka) anlamında kullanılmıştır. Sümerce aynı kökten türetilmiş 'pa(-r) sözü 'su-kanalı' ve 'pa-agar/pa-akar' sözü de aynı şekilde 'su-kanalı' anlamında kullanılmıştır. Sümerce 'ba-an-du / ba-an-du-du' sözcüğü bugün 'band-ı/bant-ı' dediğimiz söze ses değeri olarak oldukça yakındır ve 'heybe', 'torba', 'kova' anlamlarına gelmektedir.

Yaklaşık 6000 yıl yaşı olan ve bin yıldan uzunca süre dilini ve kültürünü yaşatmış olan Kenger uygarlığından kalan pek çok kil tablet yazılı kaynaklar çok sayıda dil bilimci tarafından çalışılmıştır. Bin yıldan uzun süren uygarlıkların ilk dönemleri ve son dönemleri mukayese edildiğinde bu dildeki sözcüklerin aradan geçen yüzlerce yılda fonetik biçimini ve yazım biçimini değiştirmedini söylemek mümkün değildir ve mantığa aykırıdır. Kenger (Sümer) dili tabletler bulunduğu coğrafi nokta ve tarihsel dönem itibarıyla birbiri ile fonetik değer açısından mukayese edilebilir ve böyle uzun süre var olmuş büyük uygarlıkların dilinde farklı lehçeler olması da doğal bir oluşu olarak yazılarında da görülecektir.

BABA ve BA- sözcük kökünün geçmiş türemelerinden böylece bahsettikten sonra ana başlıktaki konumuza geri dönelim.

"Şümer- Türk Sözlüyü" (Sümer Türk Sözlüğü) adlı çalışmasında dil bilimi adamı Əli Vəlioğlu Türkçede **ATA** biçiminde yazılan sözcüğün Sümercede **ATA** ve **ADA** biçiminde olduğunu ve Türkçede **ANA** biçiminde yazılan sözcüğün ise Sümercede de **ANA** biçiminde olduğunu kaynak göstererek belirtmektedir.

Aynı zamanda, Sümer dilinde **AMA** ve **INANNA** biçiminde yazılmış sözcüğü "**mother**" (**ana/anne**) anlamında okuyan çok sayıda başka dil bilimciler de mevcuttur.²⁶

Sümerce **namma/nammu** sözcüğü (primeval the **mother** of/goddess of the sea) "denizin tanrıçası/anası" anlamındadır.²⁷

Bundan da anlaşılacağı üzere yüzlerce yıl farklı lehçeleriyle yaşamış olan Sümer uygarlığı dili ağızlarında da **ama, amma, ammu, inanna** biçimlerinde kullanılan **ana / anne** anlamındaki sözcüğün bulunduğu ve kullanıldığı anlaşılmaktadır. Günümüzde Türkiye Türkçesi ağızlarında **amma** sözcüğünün halen **nine/nene**²⁸ anlamında kullanımı mevcuttur. Türk dilinin muhtelif ağızlarında "**cariye, kız-kardeş, hala**" gibi anlamlara halen kullanımı olan **eme**²⁹ ses-değeri biçimindeki sözcükten de bahsetmiştik. Aynı şekilde Türkiye Türkçesi Ağızları sözlüğüne göre **ana** (anne) sözcüğü anlamında **anna**³⁰ söyleniş biçimli sözcük de halen yaşamaktadır.

Türkiye Türkçesi Ağızları Sözlüğüne göre Türkiye Türkçesinde farklı ağızlarda "nine, büyük anne, üvey-anne (-veya- süt anne), analık, amca karısı, yenge" anlamlarında halen kullanılan **akana**³¹ sözcüğü mevcuttur. Bu sözcüğün Sümer dilinde ses-değeri (fonetik) yakını olan "**akan**" (UBUR) sözcüğü de "**meme, emzik, meme ucu, insan-göğüsleri**" anlamlarında³² olmakla Sümer dilinde kullanılmıştır. Üstelik bu sözcük ile Türk dilinin "**akıtmak/akmak**" fiili arasında ses değeri ve anlamca yakınlık dikkat çekicidir. Aynı kaynağa göre Sümerce **ama-ugu** sözcüğü (mother who has born, one's own true mother) "**doğuran anne, kişinin kendi gerçek annesi**" anlamındaki Sümerce sözcüktür. Burada bu **ama-ugu / ama+ug-u** bileşik sözcüğü ile günümüz Türkçesine kıyasla **ama, eme (emmek)** ve **ana** ses değeri biçimleri yakınlığı görülmektedir. Ayrıca, bu bileşik sözcükteki **ugu/-ug-u** ses değeri **ök-ü** yani Türkçe **ÖK** (kök, soy anlamındaki) sözcük ile yakın fonetik değerdedir. Yine aynı kaynaktan Sümerce **şaganx (AMA.GAN(ŞA))** (pregnant mother) "**hamile anne**" anlamında olmakla gösterilmiştir. Bu sözcükler de Türkçe SAĞAN/SAGAN/*sagang (**sağmak** fiili kökteşi) veya ***uşagan** (uşak bekleyen) sözcükleri ses değeri yakındır.

Batılı etimoloji sözlüklerine bakarsanız Hint Avrupa dili uzmanlarının **mother** (ana) sözcüğünün **MO-/ MA-** köküne '**ana**' (anne/mama) anlamı yüklediğini anlıyoruz. Bunlara göre İngilizcedeki **mother** sözcüğü geçmişte "**kadın ebeveyn, çocuğuyla ilgili bir kadın,**" anlamındaymış. Orta İngilizcede bu sözcük **moder** biçimindeydi, Eski İngilizce **modor**'dan, Hollandalı **moeder**, Eski Yüksek Almanca **muoter**, Almanca **Mutter**, PIE ***mater**, Proto-Germen ***mōdēr**, Latince **māter**, Sanskritçe **matar-** biçimini aldı. Fakat bunların tamamının

²⁶ AMA = ANA (mother) için bakınız: Heimpel, CUSAS 5, 239 & the Electronic Pennsylvania Sumerian Dictionary on the Web. Guerneville, California USA

²⁷ Namma/nammu = "Denizler Anası / Denizlerin-Tanrıçası" bakınız; Frayne, Royal Inscriptions of Mesopotamia, Early Periods 1, sayfa. 423 & Pennsylvania Sumerian Dictionary on the Web. Guerneville, California USA

²⁸ Bakınız sözce sözlükte AMMA = Nine <<https://sozce.com/nedir/14729-amma>>

²⁹ Bakınız sözce sözlükte EME = Kız-kardeş, hala, cariye <<https://sozce.com/nedir/111477-eme>>

³⁰ Bakınız sözce sözlükte ANNA = ANNE / ANA <<https://sozce.com/nedir/16946-anna>>

³¹ Bakınız sözce sözlükte AKANA <<https://sozce.com/nedir/7305-akana>>

³² Bakınız **akan** (UBUR) udder, teat, nipple (cf. ubur (human) breasts) <<https://cdli.mpiwg-berlin.mpg.de/articles/cdlp/3.0.pdf>>

ortak kökü nihayetinde yine bebek konuşması biçiminde ***mā-** sözcüğüne bağlanır ve güya bu sözcüğe akrabalık terimi eki olan ***-ter-** [Watkins] sözcük eki eklenmiştir.³³

Görüleceği gibi Batılılar yazılı örneği olmayan ve tahminlere dayalı fonetik değeri ile ***mā-** sözcüğünün **ana/mama** anlamına gelen en eski sözcükleri olduğunu düşünmektedirler.

Burada Sümer dili ve Türk dili ağızları dahilinde **'ana'** anlamına gelen sözcüğün geçmişten günümüze **ama > amma / ana > mama** ses-değeri biçimleri bilinmektedir. Bunların tamamı aynı anlamdaki Hint Avrupalı denilen ***MA-** sözcüğü hayali fonetik değeri yakınıdır. Bu sebeple bu dillerin tamamında **ana / ama / mama** (***mā-** / **mo-**ther) anlamındaki sözcüğün en eski biçimi/kökü uzak geçmişte ortak bir fonetik değerden ayrılmış olmalıdır ve zamanla coğrafya ve dillere göre sözcük fonetik evrimini genişleterek sürdürdü diyebiliriz.

Fakat ana/mama (**anne**) anlamına gelen sözcüğün ses değeri yakını olan en eski yazılı biçimi Sümer dilinde bulunurken varlığı kanıtlanmamış PIE hayali (toplama dile) köken olarak referans vermeye hiç gerek yoktur.

İngilizcedeki **child** sözcüğünü açıklamaya ve bununla bağlantılı sözcüklerin asıl köklerini gösterme konusuna geri dönecek olursak;

İngilizcedeki **child** sözcüğüyle Türk dilinde **çağa** ve Moğolca **çaka** sözcükleri çok büyük olasılıkla aynı sözcük kökünün farklı dillere geçerek ses değeri bakımından dönüşmüş ses biçimlerinden başka bir şey değildir.

Sözcük kökü **ça / çı / ço / çu / çaa**³⁴ / **çova**³⁵ / **çoğ**³⁶ / **çoa**³⁷ / **çığa**³⁸ / **çelet**³⁹ biçimlerinde olmakla Avrasya boyunca Türk dilli coğrafyada farklı ağızlarda görülebilir.

Örneğin, Türkiye Türkçesi Ağızları Sözlüğüne göre İstanbul, Amasya ve Çorum ağızlarında bu **çağa** sözcüğünün **ça** biçiminde⁴⁰ olmakla **"bebek / yeni doğmuş bebek"** ve **"çocuk"** anlamında geçtiği kaydedilmiştir.

Bizim ATA çalışma grubu olarak yaptığımız çalışmalarda ise 1453 yılı öncesi ATA (Voynich MS) elyazmasında **çocuk** sözcüğünün **çck** biçiminde⁴¹ yazılmış olduğu görülmüştür. Yaklaşık 600 yaşındaki bu elyazması eserdeki yazım biçiminde **Ç-** sesi sözcük kökü gibi görünmektedir fakat yanına alacağı herhangi bir sesli harf bu sözcüğü günümüz Türkçesinde **çocuk** sözcüğüne eşlememizi engelleyecek nitelikte esaslı bir fonetik değişim yaratmamaktadır.

S.Nişanyan gibi bazı dil bilimciler Türkçedeki **çocuk** sözcüğünün **'domuz yavrusu'** anlamındaki **ço-cuk** veya **çoçka** sözcüğünden dönüştüğünü yazarlar ve savunurlar. Fakat bu sözcük sadece **yavru** anlamındadır ve domuz yavrusu için de bazı ağızlarda bu sözcüklerin kullanılmış

³³ Bakınız etymonline sözlükte MOTHER; <https://www.etymonline.com/word/mother#etymonline_v_43515>

³⁴ Bakınız sözce sözlükte ÇAA sözcüğü bebek ve çocuk anlamında; <<https://sozce.com/nedir/67381-caa>>

³⁵ Bakınız sözce sözlükte ÇAVA sözcüğü bebek ve çocuk anlamında; <<https://sozce.com/nedir/79402-cova>>

³⁶ Bakınız sözce sözlükte ÇOĞ sözcüğü bebek ve çocuk anlamında; <<https://sozce.com/nedir/78197-cog>>

³⁷ Bakınız sözce sözlükte ÇOA sözcüğü bebek ve çocuk anlamında; <<https://sozce.com/nedir/77899-coa>>

³⁸ Bakınız sözce sözlükte ÇIĞA sözcüğü bebek ve çocuk anlamında; <<https://sozce.com/nedir/73889-ciga>>

³⁹ Bakınız sözce sözlükte ÇELET çocuk ve haylaz-çocuk anlamında; <<https://sozce.com/nedir/71982-celet>>

⁴⁰ Bakınız sözce sözlükte ÇA sözcüğü bebek ve çocuk anlamında; <<https://sozce.com/nedir/67379-ca>>

⁴¹ Bakınız ATA çalışma grubu (Alp E. Ardiç, Ozan Ardiç, Ahmet Ardiç tarafından) ATA (Voynich) elyazması okumalarının paylaşıldığı sayfalar; <<https://www.turkicresearch.com/Sentences>>

olmasında şaşılacak bir durum yoktur. Türk dilinde hayvan yavrusu adlandırmalarındaki çeşitliliğe bakılırsa bu anlamsal oluşuma hiç şaşmamak gerekir.

Orta Türkçede de örnekleri olduğu gibi, aynı biçimde olmakla günümüzde Azerbaycan ve Anadolu bölgesi ağızlarında **çocuk** ve **yavru** anlamındaki **BALA** sözcüğü de aynı biçimde '**kuş ve/veya hayvan yavrusu**' adlandırmaları için de kullanılmaktadır.

Benzer biçimde Türkçenin bazı ağızlarında **çoculu**⁴² sözcüğü (serçeden biraz büyükçe bir kuş türü adı olarak veya **ço-çulu** biçiminden dönüşerek "**çocuk/bebek çulu-kuşu**" anlamında) ve **calit**⁴³ sözcüğü de **sincap/küçük-sincap** anlamında kullanılmaktadır. Muhtemelen aynı **ça/çaa/ca** (kök anlam içeriğinde "**yavru, küçük, bebek, çocuk**") gibi anlamları olmakla) ortak sözcük kökünden türetilmiş ve kayma/yakıştırma anlamlarıyla kullanılmış olmalıdırlar.

Ancak **çocuk / çoçka** sözcüğünü açıklarken bu tip bir sürüşmüş anlamı esas alarak bu sözcüğün sanki en eski biçiminin anlamıymış algısı yaratacak şekilde "**domuz yavrusu**" açıklamasına bağlamak Türkçe için etimoloji çalışmaları mantığı açısından da doğru bir yaklaşım değildir. Çünkü, sözcükleri sondan eklemli bir dil olan Türk dilinde **çocuk** sözcüğünün en eski biçiminde "**domuz yavrusu**" anlamını barındırması için bunun bir bileşik sözcük olduğunu ve sözcük bileşenlerinden birisinin "**domuz**" anlamında olduğunu ve sözcük bileşenlerinden diğerinin "**yavru**" anlamında olduğunu göstermek gerekirdi. Bunlar gösterilemediğinde bu sözcüğe yüklenen bu tip bir anlamın tarihsel bakımdan yakın dönemlerde kayma veya yakıştırma bir anlam olarak sonradan kazanıldığını düşünmek daha mantıklı olacaktır.

Türkçe sözcükleri Hint Avrupa toplama diller grubu sözcükleri mantığı ile incelemekten dolayı öz-işinde-usçu olduğu tartışılır duruma düşebilecek olan dil bilimciler bu tip uydurma, mantık dışı veya yakıştırma açıklamalara sıklıkla sapabilmektedirler.

Aynı dil bilimciler yavru ve çocuk anlamındaki **bala** sözcüğünün köken açıklamasını yaparken de "Eski Türkçe **bala** kuş ve/veya hayvan yavrusu" sözcüğünden evrilmiştir diyebilirler. Zaten bunlar "bu sözcük çocuk dilinden türetilmiştir" gibi bir kısmen-yakıştırma açıklamalar da yaparlar. Bu sözcüğün Eski Türkçede ve günümüzde bazı ağızlarda **bala** biçiminde geçtiği doğrudur fakat açıklamaların "**çocuk dilinden türemiştir**" kısmı tamamen bir yakıştırma ibarettir.

BALA sözcüğünün de asıl kökenini muhtemelen yine Sümer dilindedir ve bu dilde **bùluĝ** biçiminde görülmektedir. Fakat burada referans verdiğimiz aynı Sümerce kaynaklara bakacak olursanız dil bilimcilerin kayma açıklamasına göre **bùluĝ** sözcüğü "**çocuk veya genç yetiştirmek**" (to grow up, rear children or young) anlamındaymış. Ayrıca, aynı dil bilimciler Sümerce **bùluĝ, bulùĝ-ĝá** "**büyütülen çocuk ve/veya üvey çocuk**" anlamına da gelir diye de açıklanmaktadır.

⁴² Bakınız **ÇOCULU** sözcüğü <<https://sozce.com/nedir/78165-coculu>>

⁴³ Bakınız **CALİT** sözcüğü **sincap** anlamında; <<https://sozce.com/nedir/59402-calit>>

Türkçede **çağa, çaka, ça / cı / ço / çu / çaa / çova / çoğ / çoa / çığa / çelet** ⁴⁴ sözcüklerini açıklamaya dönecek olursak, **yavru, çocuk** ve **bebek** anlamındaki bu sözcükler muhtemelen Erken-Türk dilinde de yine ***ço, *çö** ve/veya **ça / çaa** biçimindeydi.

Dil bilimi adamı Marek Stachowski bu konunun benzer detayına değindiği [Once Again On The Etymology Of Turkish Çocuk 'Child'] isimli bilimsel makalesinde **çocuk** sözcüğünün "domuz yavrusu" anlamındaki sözcükle bağlantısı olmadığından bahsederken bu sözcüğün Proto-Türkçedeki köklerinden de bahsetmektedir. Araştırmacı Stachowski aynı makalesinin devamında ***vçöl' 'genç(er), küçük(er)**' biçimlerine ve ***çöcuk <*çowcuk <*çawcık <*çağcık <*çağacık <'çağa+çocuk'** sözcüklerine⁴⁵ de atıfta bulunmuştur. Açıkça söylemek gerekirse ÇOCUK sözcüğünün bir **-cık** küçültme eki ile **çağa-cık/ça-cık/çaa-cuk** sözcüğünün değişmiş biçimi olması olasılığı akla daha yatkındır.

Marek Stachowski'nin aynı makalesinde de açıkladığı gibi Karay-Türkçesinde **çoçha** 'genç/delikanlı adam' anlamında kullanılır.

Ayrıca, Azerbaycan bölgesi ağızlarında ve hatta İzmir bölgesi ağızlarında zaten **çoçka** sözcüğü 'yavru, bebek, çocuk' anlamlarında geçmektedir.

Stachowsk etimolojik olarak **çocuk** sözcüğü ile İngilizcedeki **'child'** sözcüğünün bağlantılı olmadığını göstermenin kolay bir iş olmayacağını yazmıştır ve bununla **çoluk** sözcüğüne de işaret etmiştir.

Gerçekten de Eski Türkçede 'aile' toplu anlamı ile tasdik edilen; çocuklar (chldren) [Ajdarov 1971: 365] anlamıyla ve modern Türkçede çocuk ile bir ikileme olarak **çoluk çocuk** "ev halkı, aile" anlamıyla **çoluk** sözcüğüyle birleştirilir. Stachowsk'nin de işaret ettiği gibi bu sözcük aynı kelimenin iki fonetik varyantının birleşiminden oluşan başka bir ikilemeye benzemektedir. Bu ikileme **delik deşik** ikilemesidir ve buradaki **çoluk** sözcüğü yapısal kuruluş biçimi bakımından bu ikilemedeki **"delik"** söz dizimine çok benzerdir.

Türkmencedeki **çovluk** sözcüğü aynı zamanda 'torunun çocuğu' anlamında da kullanılır. Bu da **çoluk-çocuk** ikilemesi **çoluk** biçimi ses değeri yakınıdır. Bu ses değeri yapılarıyla bu sözcüklerin dilde yaygın biçimlerinin varlığı **çoluk** biçiminin aslen Eski Oğuz ağızlarında ***çoğluk** biçiminde var olduğunu da düşünmemizi gerektirir. Türkmen Türk dilinin muhtelif ağızlarındaki **çāgalık** 'bebek' (**çāga**+lık) sözcüğünün "üvey evlat" veya **"evlatlık"** anlamında kullanımının da olduğundan bahsedilmektedir. **Çāgalık** sözcüğü aynı zamanda **çoğluk** biçimi ses değeri yakınıdır. Bu durumda **çoluk-çocuk** ikilemesinin (veya **çāgalık çocuk** ikileme biçiminin) geçmişte "bebek çocuk" veya "bebek-çocuklar" anlamında kullanılmış olabileceğini varsaymak mümkündür. Öyle ki, konunun bu detayını düşünmüş ve makalelerinde yazmış olan dil bilimcilerimiz de vardır.⁴⁶

⁴⁴ Bakınız sözcük sözlükte **ÇELET** çocuk ve haylaz-çocuk anlamında; <<https://sozce.com/nedir/71982-celet>>

⁴⁵ Bakınız: Marek STACHOWSKI, ONCE AGAIN ON THE ETYMOLOGY OF TURKISH ÇOCUK 'CHILD', *Türkbilgi*, 2009/17: 116-123 <<http://info.filg.uj.edu.pl/zhhj/~stachowski.marek/store/pub/2009%20Cocuk%20-%20once%20again%20-%20Turkb..pdf>>

⁴⁶ Bakınız: Aydemir, H. (2018). "Çocuk" Sözcüğünün Etimolojisi Üzerine. *Rumelide Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi*, (12), 1-18. DOI: 10.29000/rumelide.472749 <<https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/557486>>

Sonuç olarak, Türkiye Türkçesi, Türkmençe, Moğolcada **çaka** ve **çağa** biçiminde görülen, Anadolu ağızlarında "**ça, çaa, çova, çoa, çoğa, çoğ, çağa, çelet**" gibi ses değeri biçimleri de bilindik bu sözcük yanına aldığı **-cık/-cuk** küçültme eki ile kaynaşarak değişime uğrayarak **çaa-cık** veya **çağa-cuk** gibi söyleniş biçimlerinden dolayı → **çocuk** biçimini almış olmalıdır.

Bu sözcüğün Türkçede **çoluk-çocuk, çağalık, çağacık** ve/veya **çelet** gibi bir söyleniş biçiminden alıntılanarak alan dilde **child** biçiminde evrilmiş olması (İngilizceye ve Hint Avrupa dillerine bu biçimde geçmiş olması) dil bilimsel mantık yürütme ve matematiksel örtüşme ihtimalleri bakımından en kuvvetli olasılıktır. Fakat bu örtüşmeler tesadüfi değildir ve bu farklı dillerde yakın fonetik değerde ve aynı anlamdaki sözcükler tesadüfen veya anagram yaklaşımlarla bu örtüşmeleri bizlere sunuyor da değildir.

Zaten Batılı etimoloji sözlüklerinde **child**⁴⁷ sözcüğünün nasıl açıklandığını okursanız, bu açıklamaları yazan dil bilimcilerin yazdıklarından emin olmadıklarını veya kafa karışıklığı yaşadığını düşünebilirsiniz. Ayrıca bunlar açıklamalarında hayali/varsayımsal Hint Avrupa kök dilindeki yine hayali ses biçimlerine atıfta bulunurlar. Buna karşın Türkçe **çoluk, çelet ve çoculu/çocuklu/çck-***lu sözcükleriyle ve **ço/ça/çaa** sözcük kökü içeriğiyle, aslında en mantıklı ve gerçekçi aday olarak **child** sözcüğüne köken olarak gösterilmelidir. İşinde titiz ve maksatlı yanıltmalara sapma çabası olmayan bir dil bilimcinin en azından bu sözcüklerin köken birliği olasılığının en güçlü olasılık olduğunu açıklaması, yani bunları bir ihtimal olarak dahi olsa etimoloji sözlüklerinde **child** maddesi karşısında göstermesi gerekir.

*“Türkçe **çağa, çovluk, çağalık, çoluk** veya **çelet/çeled** gibi sözcükler fonetik değer yakınlığı açısından **child** sözcüğü ile hiç yakın değildir”* diyebilecek bir dil bilimci varsa, bu kişiler aslında bir biçimde (farkında olarak veya olmayarak); *“dil biliminde böyle bir Türkçe sözcükle ses değeri yakınlığı sunmaktansa hayali kök dillere referans vermeyi tercih ederiz”* demiş olmaktadırlar.

Belki tamamı için olmasa bile, olasıdır ki, bunların belki de bir kısmı yaptıkları dil bilimi çalışmalarına bilerek ya da bilmeyerek ırkçı ayrımcı bilinç altlarını karıştırıyor bile olabilirler.

Bu açıklamalarımızdan çıkarılacak ilk sonuç bazı sözde dil bilimcilerin gerçek dillerdeki gerçek sözcüklere atıfta bulunmaktansa insan eliyle sonradan yaratılmış hayali kök dillerdeki hayali fonetik biçimlere atıfta bulunmayı tercih edebildiklerini açıkça görebiliyor olduğumuzdur.

İkinci bir sonuç olarak belirtmek gerekir ki, İngilizce gibi Hint Avrupa toplama dillerinin en eski konuşanları Erken Türk dillerinden ve/veya Eski Türkçeden Child, Papa, Father, Mother gibi sözcükleri kendi dillerine yeni veya evirdikleri fonetik biçimleriyle almışlar.

Aslında, iyi ki de toplama dilleri konuşanların ataları vaktiyle bu sözcükleri Türk dilinden almışlar. Yoksa bunların torunları bugün bu sözcükleri toplama dillerindeki hangi başka sözcüklerle karşılayarak cümle kuracaklardı bilemiyoruz. Ancak bilinmeyen bu detayı ayrıca araştırmak da tabii ki mümkündür.

⁴⁷ Bakınız etymonline sözlükte CHILD;

<https://www.etymonline.com/word/child?ref=etymonline_crossreference>

“Çocuk sözcüğü domuz yavrusu için kullanılan bir adlandırmayken insan yavrusu için de mi kullanıldı?” sorusuna geri dönerek, işin bu kısmını özet bir sonuç olarak yazmak gerekse şunları yazabilir veya tekrar edebiliriz;

Bazı dil bilimciler bunu iddia ediyor olsalar da aslında bunun tam tersine çocuk sözcüğü insanlar için kullanılırken sonradan belli ağızlarda ve bölgelerde domuz yavrusu için de kullanılmıştır. Bunun dilsel kanıtları da zaten mevcuttur. Burada bazı dil bilimcilerin bu tip yakıştırması aslında ters yönlü yanlış bir çıkarım olarak yanlış veya tamamen uyduruk bir açıklamadır denilebilir.

30 bin yaşında olduğu tahmin edilen bebek mamuta Kanada Yerli dilinde “bebek hayvan” anlamına gelen **mumçoga** ismi verilmiş. (“Mamut Bebek” anlamında olmakla; Çocuk/bebek **Mamut / mam-ut+çağa**)

Bahsedilen Kanada yerlilerinin burada **çoga** dediği sözcük **bebek** anlamındadır. Aynı sözcük Türkçede **çağa/çaga** biçiminde yaşamaktadır ve sözcük küçük çocuk (bazı ağızlarda bebek) anlamında kullanılır.

Amerika yerli dillerinde Türkçe kökenli olduğunu ileri sürdüğümüz sözcükler binlerle ifade edilen sayılarda (ses değeri ve anlamca) Türkçe ile örtüşmeler gösterir. Bu örtüşmeler Türk dilini dünyanın bilinen en eski dili yapmaya yeterli verileri barındırmaktadır. Çünkü Türk dilli coğrafya ile bu mamut yavrusu için adlandırmayı yapan Kanada yerli ağızı arasında sözcük alışverişi olayını açıklayabilecek veya bağlantı kurabilecek en yakın tarihsel etkileşim veya iletişim ya da karşılaşma son buzul çağındaki göçler döneminde gerçekleşmiştir.

Çağa sözcüğü Türk dilinin farklı ağızlarında yavru, bebek, küçük-çocuk anlamında kullanılır. Çok geniş coğrafya ve ağızlarda aynı anlamda kullanılan sözcük için dar bölgede belli ağızda kullanılan “domuz yavrusu anlamındadır” biçiminde açıklanan anlamı bu sözcük için en eski anlam olarak esas almak da zaten mantık dışıdır.

Bu sözcük bazı bölgelerde **-cık** sözcük ekini alarak **çağa-cık / çaa-cık / ça-cuk** biçiminde (körpe çocuk, yeni doğmuş bebecik, yavrucak, bebecik, küçük çocuk anlamında olmakla) kullanılmıştır.

Çağacık/Çagacuk sözcüğü zamanla **çoçuk** biçimini almıştır. Bir domuz yavrusu için çocuk sözcüğü bebecik, yavrucak anlamında sonradan kullanılmıştır ve daha eski kullanımı insan yavrusu içindir.

Çağa sözcüğünün **CAA, ÇA** gibi söyleniş biçimleri de bilinmektedir. Burada sözcüğün **ÇA-** kökü esas anlamı taşıyan kısımdır ve Türkçe sözcüklerin kökündeki anlam içeriğini sözcük ekleri hiçbir zaman değiştiremezler. Bunun aksini iddia eden zaten Türk dili sözcük kuruluşu yapısını bilmiyor demektir.

Çaa/ça sözcüğünü Sümer/Kenger dilinde **Şa** biçiminde görüyoruz. **Ş/Ç** ses değişimi zaten

bilindik bir fonetik değişimdir. Bu sözcük Sümerce rahim anlamına gelmektedir. Sümerce **şa-Şa-şa** sözcüğü ise doğmamış çocuk ve fetüs anlamındadır.⁴⁸ Sözcüğün daha erken Türkçede yeni doğmuş bebek anlamında ve Sümer sonrası dönemde de zamanla kullanılmış olduğu söylenebilir. Bu dillerde **Şa** ve **Ça** sözcük kökü anlam içeriğinde çocuk veya bebek veya fetüs gibi anlamları da görmekteyiz.

Ça/Çaa/Çağa sözcüğünün domuz yavrusu anlamına gelirken sonradan insan yavrusu için de kullanıldığını söyleyenler ve/veya Child sözcüğünün kökenini açıklarken Türk dilini bir ihtimal olarak dahi açıklamayı göz ardı edebilen sözde dil bilimciler dil bilimi adına uyduruk/yakıştırma biçimde mesnetsiz kanıtsız açıklamaları kendi yarattıkları hayali dil köklerine bağlamak yoluyla mantık dışı biçimde kolayca sunabilmekteler. Bu uydurukçulara itibar etmeyin çünkü Türk dili adına bunların ağzından doğru söz çıksa zaten o zaman şaşırmamız gerekirdi.

Türk dili dünyada coğrafi alan olarak en yaygın biçimde genişlemiş ve neredeyse bilinen bütün dillere çok sayıda sözcük vermiş ve onları zenginleştirmiş olan dünya üzerinde bilindik en eski dildir. Dilin eski olmasının dilsel kanıtları Türkiye Türkçesi ve Amerika Kıtası yerli dillerindeki çok sayıda kelimenin anlamca ve ses değeri bakımından örtüşmesiyle çoktan kanıtlanmıştır. Bunu kanıtlayan aslında dil bilimcimiz Tahsin Mayatepektir. Fakat kendisi sağlığında (ve ondan sonra hiçbir dil bilimci) elde edilen bulguların aslında Türk dilini Dünyanın bilinen en eski dili yaptığını açıklamamıştı. Onlar “Türkçe en az son buzul çağında var olmalıydı ki Amerika Kıtasına göç eden insanların benliğinde Türkçe sözcükler de bu yeni dünyaya göç edebilsin” diyerek elde ettikleri değerli örtüşmeleri bu şekilde açıklamayı düşünememişlerdi. Şimdi işte ben burada bu en gerçek ve bilimsel kanıtlara dayanarak bu açıklamayı yapmış oluyorum.

Dil bilimine mantık ve matematik açılarından yaklaşan bir araştırmacı olarak Türk dilinin dünyanın bilinen en eski dili olduğunu ilan ediyorum.

İtirazı olan varsa sunduğumuz kanıtları mantık ve matematiğe dayanarak çürütmeye çalışsın bakalım yapabilecekler mi? Bunu yapamıyorlarsa yazdıkları saçma sapan sözde etimolojik açıklamalar veren sözlüklerini burada sunduğum gerçek bilgilerle güncellesinler.

Aksi halde hem bu bulguları çürütmüyor hem de sözlüklerini güncellemek istemiyorlarsa bu sözde dil bilimciler öğrencilerini ve bütün insanlığı bilerek yanıltıyor duruma düşeceklerdir.

Ahmet Ardiç

Mart 2023

Not: Bu makaleye en son eklemeler Eylül 2023 tarihinde yapılmıştır.

⁴⁸ (Bakınız: <<https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/1229078>>)